

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Історичний факультет
Кафедра етнології та краєзнавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана
з науково-педагогічної та навчальної роботи

«_____» 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Археологія

галузь знань	03 Гуманітарні науки
спеціальність	032 Історія та археологія
освітній рівень	перший (бакалаврський)
освітня програма	Краєзнавство, екскурсознавство та історико-культурний туризм
вид дисципліни	обов'язкова
	Форма навчання денна
	Навчальний рік 2021 /2022
	Семестр 2
	Кількість кредитів ECTS 4
	Мова викладання, навчання та оцінювання українська
	Форма заключного контролю екзамен

Викладач: Данилевич Аліса Петрівна, кандидат істор. наук, асистент кафедри етнології та краєзнавства

Пролонговано: на 2022/2023 н.р. 2022 р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 2023/2024 н.р. 2023 р.
(підпис, ПІБ, дата)

Розробники: Терпиловський Ростислав Всеволодович, д.істор. наук, професор, професор кафедри археології та музеєзнавства

Данилевич Аліса Петрівна, кандидат істор. наук, асистент кафедри етнології та краєзнавства

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри етнології та краєзнавства

_____ (Капелюшний В.П.)

(підпис)

Протокол № 13 від «30» 06
2021р.

Схвалено науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол від «26» 08 2021 року № 7

Голова науково-методичної комісії _____ (Терес Н.В.)

(підпис)

«26» 08 2021 року

1. **Мета дисципліни** – сформувати у студентів загальне уявлення про преісторію, формування та поступ археології як самостійної наукової дисципліни в загальносвітовому та українському вимірах.

2. **Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:**

Немає

3. **Анотація навчальної дисципліни:** дисципліна знайомить студентів з періодизаційними схемами та поняттєвим апаратом преісторії, становленням та розвитком археології як науки в Світі загалом та в Україні – зокрема; розкриває питання щодо знакових польових досліджень, що позначилися на розвитку археології як науки, а також методологічних розробках, що визначили шляхи розвитку археології та формування сучасних стандартів археологічних досліджень; висвітлює специфіку основних етапів розвитку археології в контексті загальної еволюції наукового знання, як в гуманітарних, так і в природничих галузях; надає комплексне уявлення про формування археологічних інституцій в Україні та головні галузеві напрямки досліджень на даному етапі розвитку науки.

4. **Завдання (навчальні цілі):** формування цілісної системи знань про історичну реконструкцію основних етапів становлення людства на основі джерел археології. У результаті вивчення курсу студенти повинні *засвоїти* початкові елементи науково-дослідної роботи, *вміти* оцінювати головні тенденції, динаміку та основні культурно-хронологічні етапи розвитку на основі археологічних джерел. Аналізувати джерела та методи археології, набути навички роботи із науковою літературою.

5. **Результати навчання за дисципліною:**

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи технології) викладання і навчання	Методи оцінюванн я та пороговий критерій оцінюванн я (за необхідно сті)	Відсоток у підсумко - вій оцінці з дисциплі ни
Код	Результат навчання			
1.1	Знати основний термінологічно-понятійний апарат преісторії та археології .	лекція, самостійна робота	контро льна робота 1 (тест)	5%
1.2	Знати культурно-хронологічну періодизацію преісторії та археології	лекція, самостійна робота	контро льна робота 2 (тест)	5%
1.3	Знати основні джерела дослідження археології .	лекція, самостійна робота	контрольна робо та 1 (тес т)	5%

1.4	Знати основні типи археологічних пам'яток та методи і процедури дослідження в археології .	лекція, самостійна робота	контрольна робота 2 екзамен	5% 10%
2.1	Вміти характеризувати (визначити риси, які характерні й властиві) культурно-хронологічні етапи періодизаційних схем археології .	семінар	усне опитування	8%
2.2	Вміти визначати й оцінювати археологічні епохи та пам'ятки..	семінар	усне опитування	8%
2.3	Вміти визначати методи дослідження культурних шарів та археологічних пам'яток.	семінар	усне опитування екзамен	7% 10%
2.4	Вміти визначати процедури археологічного дослідження.	семінар	усне опитування	7%
2.5	Вміти провести аналіз культурних явищ та природно-кліматичних змін .	самостійна робота	реферат	5%
2.6	Вміти з'ясувати методи дослідження культурно-хронологічних етапів вархеології	самостійна робота	реферат	5%
2.7	Вміти встановлювати причинно-наслідковий зв'язок між археологічними джерелами та методами дослідження в археології	лекція, самостійна робота	екзамен	10%
2.8	Вміти з'ясувати причини та умови змін культурних традицій в археології	лекція, самостійна робота	екзамен	10%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін які *не входять* до блоків спеціалізації)

Результати навчання дисципліни (код) Програмні результати навчання (назва)	1.1	1.2.	1.3.	1.4	2.1	2.2	2.3.	2.4	2.5	2.6	2.7	2.8
ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний період або проблему (в тому числі з краєзнавства, історико-культурного туризму та екскурсійної справи).	+	+	+	+						+		
ПРН 5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.					+	+	+					
ПРН 10. Застосовувати сучасні методики у процесі популяризації історії та археології (зокрема, краєзнавства та історико-культурного туризму), а також здійсненні різних видів педагогічної діяльності.											+	
ПРН 14. Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та археології (зокрема, краєзнавства, екскурсознавства та туризмознавства).									+		+	

7.Схема формування оцінки.

а. Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Контрольна робота з тем ЗМ1 (тест): РН 1.1, 1.3 – 10 балів/5 балів*.
2. Контрольна робота з тем ЗМ2 (тест): РН 1.2, 1.4 – 10 балів/5 балів.
3. Реферат-таблиця з тем ЗМ1: РН 2.5 – 5 бали/3 бали.
4. Реферат-таблиця з тем ЗМ2: РН 2.6 – 5 бали/3 бали.
5. Оцінювання роботи під час семінарських занять ЗМ1: РН 2.1-2.2 – 16 балів/11 балів.
6. Оцінювання роботи під час семінарських занять ЗМ2: РН 2.3-2.4 – 14 балів/9 балів.

- максимальний бал/ пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

- підсумкове оцінювання:

- форма оцінювання – екзамен;
- максимальна кількість балів, які може отримати студент – 40 балів;
- Оцінюються такі результати навчання студента: вміння встановити причинно- наслідковий зв'язок між археологічними джерелами та методами дослідження в археології і преісторії, з'ясувати причини та умови зміни культурних традицій в археології та преісторії, визначити місце культурної традиції в історико-археологічній періодизації на фоні природно-кліматичних змін.
- форма проведення екзамену – письмова, види завдань – тести;
- мінімальний пороговий рівень екзаменаційної оцінки, за якої іспит вважається складеним – **24 бали**.

Необхідна умова допуску до екзамену: студент не допускається до екзамену, якщо під час семестру набрав **менше ніж 20 балів (критично-розрахунковий мінімум)**.
Рекомендований мінімум допуску до екзамену 36 балів.

б. Організація оцінювання:

Контроль знань студента здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Загальну кількість балів студента формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох змістових модулів (бали, отримані під час семінарів (усні опитування); бали, отримані за виконання рефератів; бали, отримані під час модульного контролю (за виконання тестових завдань), а також бали, отримані під час складання підсумкового контролю (екзамену), а саме: за виконання запропонованих тестових завдань.

Зміст курсу поділений на 2 змістових модулі. Кожний змістовий модуль включає в себе лекції, семінари, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1-4, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 5-8.

Оцінка успішності знань студентів здійснюється в двох формах: семестрове оцінювання (контрольні роботи, усне опитування, реферативна культурно-хронологічна таблиця) і підсумкове оцінювання (екзамен).

Загальна сума балів – 100 балів (із них, семестрове оцінювання – максимум 60 балів; підсумкове оцінювання (екзамен) – максимум 40 балів).

Змістовий модуль 1 Вступ до преісторії та археології. Джерела та методи дослідження археології та преісторії			Змістовий модуль 2 Основи археології			Екзамен
31 заліковий бал (максимум)			29 залікових балів (максимум)			
<i>Самостійна робота (реферат-таблиця)</i>	<i>Семінари</i>	<i>Модульний контроль</i>	<i>Самостійна робота (реферат-таблиця)</i>	<i>Семінари</i>	<i>Модульний контроль</i>	40 балів (максимум)
5 (максимум)	16 (максимум)	10 (максимум)	5 (максимум)	14 (максимум)	10 (максимум)	

Упродовж семестру оцінюється робота студента під час кожного семінару (доповідь, доповнення, участь у дискусії). Під час семінару студент має можливість досягти від 0,5 до 2 балів. Критеріями оцінювання відповіді студента під час семінару є:

повнота розкриття питання 0,5 бала;
використання ілюстративних матеріалів

0,5 бала; використання основної і додаткової літератури

0,5 бала; аналітичні міркування, вміння робити висновки

0,5 бала.

Реферативно-аналітична таблиця культурно-хронологічної періодизації преісторії та археології (модульний контроль 1-2) студент подає викладачеві на останньому семінарі кожного Змістового модулю, зокрема частина 1 – археологічна періодизація, палеоантропологічна таксономія, соціальна організація та геохронологія (остання декада жовтня) і частина 2 – культурно-хронологічний зміст та абсолютна хронологія археологічних пам'яток в реферативній таблиці (остання декада грудня). Критеріями оцінки самостійної роботи студента є:

- глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 10 бали;
- тема розкрита неповно 7 бали;
- таблиця суто компілятивного рівня 4 бали;
- розкритий лише окремий аспект 2 бал.

Після завершення відповідно Змістового модулю 1 і Змістового модулю 2 проводяться **контрольні роботи** у формі тестування, зокрема Контрольна робота 1 (остання декада березня) і Контрольна робота 2 (остання декада травня). Тестування містить 10 запитань і 5 варіантів відповідей. Тільки одна правильна відповідь, яка оцінюється в 1 бал.

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі модульних контрольних робіт здійснюються у відповідності до «Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 1 жовтня 2010 року.

Екзаменаційний білет для тесту з курсу містить 20 питань. Кожне питання має п'ять варіантів відповідей. Правильним варіантом є тільки один. Правильна

відповідь оцінюється у 2 бали.

Критеріями оцінювання відповіді є:

Правильна відповідь на всі запитання	40
Правильна відповідь на 10 запитань	20
Правильна відповідь на 5 запитань	10
Правильна відповідь на 2 запитання	4
Не має жодної правильної відповіді	0

Умовою допуску до екзамену є отримання студентом під час семестрового оцінювання не менше ніж 20 балів (**критично-розрахунковий мінімум**). При цьому обов'язковим є успішне складання модульних контрольних робіт. **Рекомендований мінімум** для допуску до екзамену – 36 балів.

При простому розрахунку отримаємо:

	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Екзамен	Підсумкова оцінка
Мінімум	18	18	24	60
Максимум	30	30	40	100

с. Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій і семінарських занять.

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	самостійна робота
Розділ 1. Вступ до преісторії та археології. Джерела та методи дослідження археології та преісторії				
1.	Тема 1. Вступ	4	4	6
2.	Тема 2. Періодизація преісторії. Історичні реконструкції в преісторії. Історія первісного суспільства.	4	4	6
3.	Тема 3. Геологічна періодизація. Четвертинний період. Природничі методи датування в преісторії.	4	4	6

	Хронологія преісторії			
4.	Тема 4. Палеоантропологічна періодизація. Проблеми походження людини. Інновації впреісторії.	2	3	6
5.	<i>Реферат-таблиця з тем ЗМ1</i>	-	-	6
6.	<i>Контрольна робота з тем ЗМ1</i>	-	1	
Розділ 2. Основи археології				
7.	Тема 5. Вступ. Нариси історії археології	4	4	6
8.	Тема 6. Предмет та завдання археології. Категорії археологічних джерел та археологічний контекст	4	4	6
9.	Тема 7. Типи археологічних пам'яток. Основні поняття археології	4	4	6
10.	Тема 8. Польові та лабораторно-камеральні методи дослідження	4	1	6
11.	<i>Реферат-таблиця з тем ЗМ2</i>	-	-	6
12.	<i>Контрольна робота з тем ЗМ2</i>	-	1	-
	ВСЬОГО	30	30	60

Загальний обсяг 120 год., в тому :

Лекцій – **30 год.**

Семінари – **30 год.**

Самостійна робота – **60 год.**

9. Рекомендовані джерела:

Основна:

1. Абашина Н.С., Козак Д.Н., Синиця Є.В., Терпиловський Р.В. Давні слов'яни: археологія та історія. Навчальний посібник. – К., 2012.
2. Археологія України за роки незалежності. – К., 2022.
3. Археологія України. Курс лекцій. К., 2005. 4. Археологія УРСР (т. 2, 3). – К., 1972-1975.
5. Давня історія України (т. 1-3). – К., 1997-2000.
6. Словник-довідник з археології. – К., 1996.
7. Станко В.Н., Гладких М.І., Сегеда С.П. Історія первісного суспільства. - К.: Либідь, 1999.
8. Степанчук В.М., Матвіїшина Ж.М., Рижов С.М. Кармазиненко С. П. Давня людина: палеогеографія та археологія. Київ: Наукова думка, 2013.
9. Chazan, Michael. World Prehistory and Archaeology: pathways through time. *World Prehistory and Archaeology*, 3rd ed, Routledge, 2016.

Додаткова:

1. Абашина Н.С., Козак Д.Н., Синиця Э.В., Терпиловський Р.В. Давні слов'яни.

Археологія та історія : навч. посіб.. – Київ: Стародавній Світ, 2012.

2. Археологія УРСР (т. 1-3). – К., 1972-1975
3. Археологія УРСР (т. 1-3). – К., 1985-1986.
4. Давня історія України (т. 1, 2). – К., 1994-1995.
5. Давня історія України (т. 1-3). – К., 1999-2000
6. Керам К. Боги, гробниці, ученые. – М., 1986.
7. Мезенцева Г.Г. Дослідники археології України. – Чернігів, 1997.
8. Мозолевський Б.М. Скіфський степ. – К., 1983.
9. Ольговський С.Я. Античні держави Північного Причорномор'я. Навчальний посібник. – К., 2007.
10. Daniel, Glyn. *The Idea of Prehistory*. The World Publishing Company, 1962.
11. Gosden, Chris. *Prehistory: A Very Short Introduction. Second Edition*. Oxford University Press, 2018.
12. Renfrew, Conlin. *Prehistory: The making of the human mind*. Modern library ed., 2012.
13. Scarre, Chris. *The Human Past. World Prehistory & the Development of Human Societies. Third Edition. The Human Past*, Thames & Hudson, 2013.